

Gas Transport Services B.V.
T.a.v. de heer Dr. Ir. G.H. Graaf
Algemeen directeur
Postbus 181
9700 AD Groningen

Strawinskylaan 729
1077 XX Amsterdam
The Netherlands
T +31 20 305 4000
F +31 20 305 4001
E apx@apxgroup.com

www.apxgroup.com

Datum: 26 maart 2009
Kenmerk: LSC/ESH/09030151
Onderwerp: Reactie APX op concept Eindrapport Balanceringsregime

Geachte heer Graaf,

APX heeft met interesse kennis genomen van het concept van de 'Eindrapportage Balanceringsregime' van GTS.¹ Middels deze brief geeft APX haar reactie op de eindrapportage van GTS.

Allereerst wil ik u danken voor de wijze waarop GTS vanaf eind 2007 alle belanghebbenden heeft betrokken bij de ontwikkeling van het nieuwe balanceringsregime. Dit heeft bijgedragen aan de kwaliteit van de eindrapportage. Bovendien houdt het voorstel voor het nieuwe balanceringsregime op een aantal punten een verbetering in t.o.v. het huidige balanceringsregime.

APX staat voor de ontwikkeling van een efficiënte en liquide groothandelsmarkt voor gas. Een marktgebaseerd balanceringsregime is hier een onmisbaar onderdeel van. Hierna wordt eerst uiteengezet aan welke randvoorwaarden een marktgebaseerd balanceringsregime volgens APX moet voldoen.

Randvoorwaarden voor een marktgebaseerd balanceringsregime

Een *marktgebaseerd* balanceringsregime voldoet volgens APX aan de volgende vier randvoorwaarden:

1. Programmaverantwoordelijken kunnen afwijkingen t.o.v. hun programma's herstellen door gas te kopen of verkopen op een intra-day markt en beschikken daarvoor over een nauwkeurig en near real time programmaonbalans signaal;
2. Programmaverantwoordelijken kunnen bijdragen aan het herstellen van de systeembalans door gas te kopen of verkopen op een intra-day markt en beschikken daarvoor over een nauwkeurig en near real time systeembalans signaal;
3. GTS handhaaft de systeemintegriteit door gas te kopen of te verkopen op de intra-day markt zodra een vooraf vastgestelde systeembalans grens wordt overschreden;
4. Het volume en de prijs waarvoor GTS gas koopt of verkoopt voor het herstellen van de systeembalans vormen de basis voor verrekening van onbalans tussen GTS en programmaverantwoordelijken.

¹ GTS: Rapport Eindrapportage Balanceringsregime (28 januari 2008, versie 4)

Een balanceringsregime dat aan deze uitgangspunten voldoet is *marktgebaseerd* omdat de ('outright') prijs van gas het resultaat is van de verzoening van vraag en aanbod van gas op een intra-day markt waarop *alle* programmaverantwoordelijken *en* GTS actief kunnen zijn. Omdat GTS dezelfde (intra-day) markt gebruikt voor het kopen en verkopen van gas voor het handhaven van de systeembalans, zijn de onbalanskosten die daaruit voortkomen *marktconform*. Het is volgens APX van essentieel belang dat de intra-day markt de onbalansmarkt is.

Kanttekeningen APX bij de 'eindrapportage balanceringsregime'

Hierna plaatst APX enkele kanttekeningen bij de 'eindrapportage balanceringsregime'. Daarbij gaan wij hoofdzakelijk in op het voorstel van GTS om zelf te voorzien in een onbalansmarkt (hierna de biedladder). Op basis hiervan permitteren wij ons enkele voorlopige conclusies over de mate waarin het voorstel voor het nieuwe balanceringsregime aan de hiervoor genoemde randvoorwaarden voldoet.

GTS concludeert in de eindrapportage dat een biedladder noodzakelijk is omdat "een biedladder gebaseerd op fysieke middelen meer zekerheid geeft dat het afgeroepen gas beschikbaar wordt gesteld dan het TTF". Hierna wordt toegelicht waarom APX van mening is dat deze conclusie wordt getrokken op basis van onjuiste veronderstellingen. Ten eerste biedt de biedladder GTS geen enkele zekerheid dat er voldoende 'fysiek' gas wordt aangeboden door partijen met fysieke flexmiddelen. In tegenstelling tot de elektriciteitsmarkt rust er immers geen enkele plicht op deze partijen om deel te nemen aan de biedladder. Ten tweede hoeft GTS in tegenstelling tot TenneT de ontstane systeemontbalans niet direct te corrigeren d.m.v. een biedladder. Vanwege de fysieke eigenschappen van het gastransportnet biedt een continue intra-day gasmarkt, i.t.t. de elektriciteitsmarkt, wel voldoende mogelijkheden om programmaonbalans en systeemontbalans tijdig te herstellen. Ten derde leidt het voorstel om de intra-day markt en de onbalansmarkt te splitsen tot een lagere liquiditeit op de intra-day markt en de biedladder, omdat beide markten wedijveren om dezelfde fysieke flexmiddelen. Dit is bij elektriciteit gebleken; de intra-day markt van APX is niet tot volledige wasdom gekomen, mede als gevolg van de "concurrentie" van de biedladder van TenneT. Het voorstel leidt dus tot een lagere liquiditeit op de intra-day markt en de onbalansmarkt (de biedladder). Dit is een "lose-lose" situatie voor beide markten. Terwijl het uitgangspunt juist was dat de intra-day markt programmaverantwoordelijken in staat moest stellen om hun programmaonbalans te herstellen en GTS te assisteren bij het herstellen van de systeembalans. Ten vierde vormt de prijsvorming op de biedladder een risico voor GTS en programmaverantwoordelijken. Een klein aantal partijen dat beschikt over fysieke flexmiddelen is volledig vrij om de prijs waarvoor zij 'fysiek' gas aanbieden op de biedladder naar eigen inzien te bepalen. Aangezien er een maximum noch minimum is gesteld aan de prijs van deze orders, lopen andere programmaverantwoordelijken met onbalans het risico geconfronteerd te worden met zeer hoge onbalanskosten. Dit heeft zich in de periode na de introductie van het nieuwe onbalansregime van TenneT voorgedaan en heeft mede geleid tot het faillissement van een programmaverantwoordelijke. Dit risico neemt verder toe omdat partijen met fysieke flexmiddelen de mogelijkheid hebben te arbitreren tussen de intra-day markt en de biedladder. Zij kunnen hun arbitragemogelijkheden vergroten omdat zij over de fysieke middelen beschikken hebben om de systeembalans, en dus ook onbalans, in het gastransportsysteem te veroorzaken. Dit kan leiden tot 'gaming' praktijken. Tot slot wijst APX erop dat een biedladder ertoe leidt dat GTS niet zelf een directe bijdrage kan leveren aan de ontwikkeling van de intra-day markt; GTS is immers alleen actief

GTS is immers alleen actief op de biedladder. GTS onthoudt de intra-day markt feitelijk van een belangrijke intra-day deelnemer (GTS zelf), wat negatieve gevolgen heeft voor de liquiditeit op de intra-day markt.

APX stelt op grond van het bovenstaande vast dat het voorstel van GTS om een biedladder te opereren niet de (fysieke) zekerheid biedt die zij nodig zegt te hebben. Bovendien stelt het programmaverantwoordelijken bloot aan extreme prijsrisico's bij onbalans. Verder is prijs van de biedladder, in tegenstelling tot wat in de eindrapportage wordt beweerd, niet de marktprijs. Immers, met uitzondering van enkele partijen die kwalificeren om deel te nemen aan de biedladder, kunnen de meeste programmaverantwoordelijken geen bijdrage leveren aan de prijsvorming op de biedladder en is deze dus allesbehalve marktconform.

Verder merken wij op dat het voornemen van GTS om zelf de (ICT) systemen voor de biedladder te ontwikkelen betekent dat zij de facto de rol van 'market operator' zal vervullen voor de onbalansmarkt. Dit is naar onze stellige overtuiging een taak die APX als aangewezen gasbeurs toekomt en niet een taak van GTS.

Conclusie m.b.t. de conformiteit van het voorstel met de randvoorwaarden

APX concludeert dat het voorstel zoals verwoord in de eindrapportage van GTS voor het nieuwe balanceringsregime wel voldoet aan de eerste, tweede en vierde randvoorwaarde van APX. Echter, het voorstel van GTS om zelf te voorzien in een onbalansmarkt (de biedladder) en deze af te splitsen van de intra-day markt, is in strijd met de derde randvoorwaarde.

Gezien het bovenstaande is APX verder van mening dat het voorstel ook niet voldoet aan de randvoorwaarden voor het nieuwe balanceringsregime zoals verwoord door de minister van Economische Zaken in haar brief aan de Tweede Kamer d.d. 18 februari 2008. Daarbij wijzen wij op het feit dat GTS stelt dat het nieuwe balanceringsregime in lijn is met de ons omringende landen terwijl in geen van deze landen het gastransportsysteem wordt gebalanceerd d.m.v. een biedladder.

Aanpassing van de referentiecasse; 1 geïntegreerde intra-day markt voor virtueel en fysiek gas

Daarom stelt APX voor de referentiecasse zoals die is beschreven in de eindrapportage balanceringsregime aan te passen door naast 'virtueel' gas ook de handel in 'fysiek' gas te faciliteren op de intra-day markt.

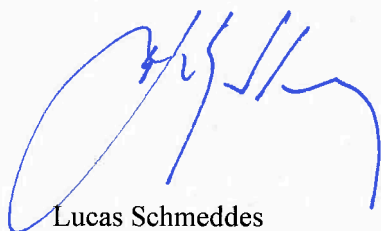
Dit voorstel is gebaseerd op de kennis en ervaring die APX heeft opgedaan als 'market operator' van de onbalansmarkt in het Verenigd Koninkrijk; de 'on the day commodity market' (OCM) van National Grid. Ook in het Verenigd Koninkrijk moet de TSO de beschikking hebben over voldoende 'fysiek' gas dat snel beschikbaar is om in voorkomende gevallen de systeembalans te herstellen. Dit is mogelijk omdat er op de OCM naast virtueel gas (z.g. title gas) ook fysiek gas (z.g. physical gas) wordt verhandeld. Beide producten worden gelijktijdig op één en dezelfde intra-day markt verhandeld door marktpartijen en de TSO. Zodra de systeembalans vooraf bepaalde grenzen overschrijdt, koopt of verkoopt National Grid 'fysiek' gas op de intra-day markt (OCM). Dit systeem wordt al jaren gefaciliteerd door APX en heeft zich in de praktijk bewezen.

Door de referentiecasse aan te passen o.b.v. dit voorstel voldoet het nieuwe balanceringsregime wel aan de voornoemde randvoorwaarden. Bovendien biedt het GTS een grotere zekerheid dat er tijdig voldoende 'fysiek' gas beschikbaar is om de systeembalans te herstellen. Bijkomend voordeel is dat de (ICT) infrastructuur voor deze oplossing al bestaat en zich in de praktijk heeft bewezen. GTS hoeft daardoor niet zelf een handelsplatform te ontwikkelen voor de biedladder. Bovendien zal de deelname van GTS aan de intra-day markt de ontwikkeling van de liquiditeit van de intra-day markt verder versterken. Hierdoor wordt de kans groter dat de intra-day markt haar beoogde taak naar behoren kan vervullen.

Dit voorstel wordt op hoofdlijnen beschreven in de bijlage die bij deze brief gaat. Uiteraard is APX graag bereid dit voorstel nader toe te lichten en waar nodig verder uit te werken. Indien dit voorstel wordt overgenomen zal APX zorg dragen voor een goede en tijdige implementatie ervan.

Mocht u naar aanleiding hiervan nog vragen hebben dan kunt u contact opnemen met Egbert-Jan Schutte-Hiemstra, Public & Regulatory Affairs, telefoon 020-3054003 of e.schutte-hiemstra@apxgroup.com.

Met vriendelijke groet,
APX Group

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'L.S.', with a large, sweeping flourish underneath.

Lucas Schmeddes
CFO

Kopie aan:

- N.V. Nederlandse Gasunie, mevrouw A. Krist
- Gas Transport Services B.V., de heer J.W. van Dijk
- Ministerie van Economische Zaken, de heer M.M. Frequin
- Energiekamer, de heer P.J. Plug